

A kurzus kódja: BBN-VAL-101.03

A kurzus megnevezése: A korai kereszténység teológiai fogalmai

A kurzus előadója: Geréby György vendégelőadó (CEU)

A kurzus helye és ideje:

A kurzus előfeltétele(i): nincs

A jegyszerzés módja(i): órai részvétel (50%) és két zárthelyi az órák anyagából és az irodalomból (25-25%)

Követelmények: órai részvétel.

A kurzus leírása, tematikája:

A kurzus bevezetést nyújt a korai kereszténység alapvetőbb teológiai fogalmaiba, illetve ezek összefüggéseibe és változatainak sokféleségébe. Korai kereszténységen a nikaiai zsinat (315) előtti, még hatalmi helyzetben nem levő kereszténység igen összetett jelenségét értjük. Ez a korszak teológiailag rendkívül termékeny és gazdag volt, és lényegében az összes fontos teológéma ekkor alapoztatott meg a hellénisztikus környezet fogalmi analízisre igen érzékeny, filozófiailag magasan képzett közegében. A történeti rekonstrukciók felekezeti elkötelezettség nélkül mutatják be a nagyegyház és a korabeli teológiai alternatívák változatos teológiáit.

A kurzushoz tartozó kötelező irodalom:

Henry Chadwick, *A korai egyház*. Ford. Ertsey K., Tornai F. (Budapest: Osiris, 1999)

Ariszteász-levél. Ford. Simon L. Zoltán, in: Apokrif levelek. Budapest, Telosz, 1999, 5-43.

Tyconius, *Szabályok könyve*. Ford. Czachesz I., Budapest, Hermeneutikai Kutatóközpont, 1997.

Augustinus, *A keresztény tanításról*, III. könyv., ford. Városi I., Böröczki T., Budapest, Kairosz, é.n., 153-212.

Jakab ősevangéliuma. Ford. Szepesi T. in: Csodás evangéliumok, Budapest, Telosz, 1996, 5-17.

Istenek, szentek, démonok Egyiptomban : Hellénisztikus és császárkori vallástörténeti szövegek. szerk. Luft Ulrich (Budapest : Kairosz, 2003)

Tertullianus, *Krisztus testéről*. In: *Tertullianus művei*, Budapest, SZIT, 1986. Ókeresztény írók 12.

Kelszosz, *Igaz szó*. Ford., bev., jegyz.: Komoróczy Géza. in: *Világosság*, 1969. 3 melléklet.

Hermász, *A pásztor*, ford. Ladocsi G., in: *Apostoli atyák*, Budapest, SZIT, 1980, 246-367.

Athanasziosz, *Az Ige emberré válásáról*. Ford. Vanyó László. in: *Szent Athanasziosz művei*. SZIT, Budapest, 1991. 96-162.o. Ókeresztény írók 13.

Kühár Flóris, *Az ősegyház szentségi élete*, Budapest, SZIT, 1944. Keresztény Remekírók 9.

Hitvalló Maximosz, *Műstagógia*. in: *Az isteni és az emberi természetről*. Görög egyházatyák. I-II. Vál. Vidrányi Katalin. Budapest, Atlantisz, 1994. 267-312.o

Hitvalló Maximosz, *Fejezetek a szeretetről*. Ford. Kapitány Gy., Budapest, Kairosz, 1998.

Jean Meyendorff, *Krisztus az orthodox teológiában*. Ford. Imrényi T., Perczel I., Szegedi I., Budapest : Osiris – Odigitria, 2003.

Római levél

Didakhé. ford. Vanyó L. in: *Apostoli atyák*, Budapest, SzIT, 1980, 91-101.
Apostolok Cselekedetei 7. fejezet
A törzsek származásáról avagy a kincsesbarlang, ford. Ormos I., Budapest, Helikon, 1985.
 Prométheusz Könyvek 8.
 Athenagorász, *A halottak feltámadásáról.* Ford. Vanyó László. in: *A II. századi görög apologéták.* Budapest, SzIT, 1984. 406-440.
 Nüsszai szent Gergely, *A lélekről és a feltámadásról.* Ford. Vanyó László. in: *A kappadókai atyák.* Budapest, SzIT, 1983, 573-644. Ókeresztény írók VI/1.

A kurzushoz tartozó ajánlott irodalom:

Vidrányi Katalin, szerk., *Az isteni és az emberi természetről.* 2. köt. Atlantisz, Budapest, 1994.
 Adolf von Harnack, *Dogmatörténet.* Ford. Gromon András. Szentendre, 1998.
 Dolhai Lajos, *Az ókeresztény egyház liturgiája,* Budapest, Jel, 2001.
 Vanyó László, *Az ókeresztény művészet szimbólumai,* Budapest, SZIT, 1988.
 Pesthy Mónika, *A csábítás teológiája,* Budapest, Kairosz, 2005.
 Origenész, *Alapelvek,* 2 köt. Budapest, Kairosz, 2004
 Kákossy László, *Fény és káosz.* (Budapest: Gondolat, 1987)
 Chr. Stead, *Filozófia a keresztény ókorban,* ford. Bugár M. István, (Budapest: Osiris, 2002)
 R. T. Wallis, *Az újplatónizmus* ford. Buzási G. (Budapest: Osiris, 2002)
 Giovanni Filoramo, *A gnózis története* (Budapest Kiadó: Paulus Hungarus - Kairosz, 2000)
The Nag Hammadi Library in English. Revised Edition. Ed. J. M. Robinson (Leiden ; New York : E.J. Brill, 1996) Az angol fordítás nem megbízható magyar fordítása: *Mennydörgés : a Nag Hammadi-i könyvtár gnosztikus kódexei* ford.és a bevezetést írta Bánfalvi András. (Budapest : Farkas L. I., 2002)
 Somos Róbert, *Az alexandriai teológia* (Kairosz, 2001)

Dátum	Téma	Tematika	Olvasmány
1.	Bevezetés	Mi a teológia-történet? A fogalmi rekonstrukció módszere. Különbség a korai kereszténység és a későbbi keresztény teológiák karaktere között. A korai kereszténység rövid története és jellemzése. Időhatárok.	Chadwick, 7-115.
2.	„A Törvény és a Próféták”	Az Írás: melyik Biblia? A TaNaCh. A görög Biblia kialakulása. A Vulgata. Peshitto. A kánon. A könyvek típusai. Az emlékezés normája: „Elbeszéljed azt a te fiadnak.”	Ariszteász-levél
3.	„Az írások szerint.”	A korakeresztény egzegézis formái. Allegória és tipológia. A szimbólumok nyelve.	Tyconius Ágoston
4.	„A Szentek Szentje.”	A Templom misztikája. Isten transzcendenciája és jelenléte: A Frigyláda, a Szentély, és a Shekina. Krisztus teste.	<i>Jakab ősevangéliuma</i> <i>János-apokrifon</i> in: <i>Istenek, szentek,</i> <i>démonok ...</i>
5.	„Ne járjatok idegen istenek	A hellenizmus filozófiai teológiája. Pogányság, filozófia,	Kelszosz

	után.”	eretnekség. A római politikai teológia konfliktusa a kereszténységgel.	
6.	„Az első ember földből való, földi; a második ember mennyből való.”	Az üdvtörténet. Az emberi nem egysége. A nyelvek. A választott nép. A nép, a népek és a „harmadik nép”. A zsinagóga és az egyház. Univerzalizmus és partikularizmus.	Hermász
7.	„Senki nem juthat az Atyához ha nem énáltalam.”	A Krisztus, aki Jézus. A zsidó és a keresztény messiás- és megváltásfogalom.	Athanasziosz
8.	„És tűzzel keresztel majd”	Az egyház fogalma. A szentségek fogalma: a keresztség. A keresztség. Krisztus mint tanító. Filozófia és teológia.	Dolhai Origenész, Alapelvek 1-2
9.	„Logikus áldozat.”	A kozmikus liturgia. Az Eukharisztia.	Maximosz Müsztagógia
10.	„Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében”	A Háromság. Philón és más a hellénisztikus filozófiai elképzelések. Monarchianizmus, dinamikus monarchianizmus, modalista monarchianizmus, a római szentháromsági teológia. Arianizmus. Niceai zsinat (325)	Meyendorff
11.	„Távozz tőlem, Sátán!”	A Paradicsom, Bábel, és a bűn. A bűn, a véték, a hiba – az eredendő bűn fogalmának kialakulása (Ágoston).	Római levél, Didakhé
12.	„Második Ádám.”	Az új Ádám. Az üdvtörténeti szemlélet és következményei.	ApCsel 7. fejezet A törzsek származásáról avagy a kincsesbarlang, ford.
13.	„Új ég, új föld, új Jeruzsálem.”	A feltámadás. Szadduceusok. A lélek halhatatlansága és a feltámadás. Ki az ember? Krisztológia és antropológia összefüggései.	Athenagorász, Nüsszai szent Gergely

Számonkérés:

Órai részvétel : 50 %; két zárthelyi dolgozat 25-25%.